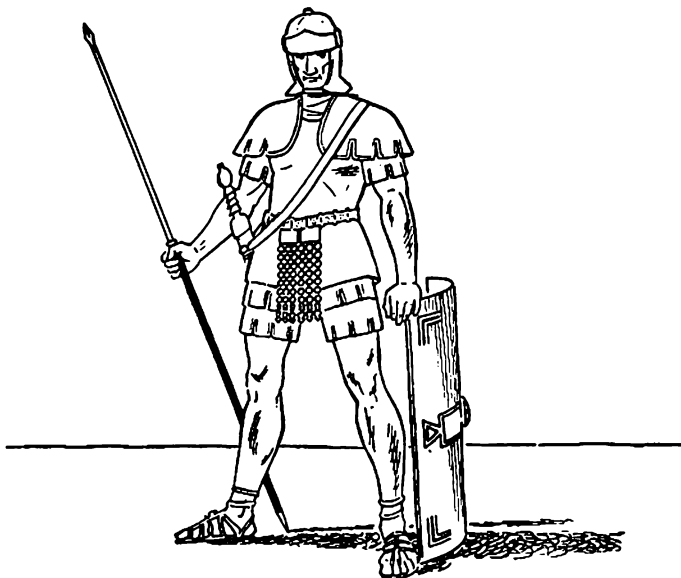
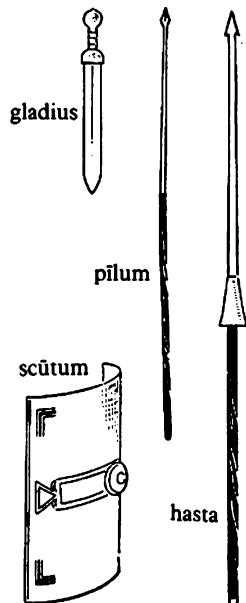

MILES ROMANVS

arma Rōmāna

1 Quīntus est frāter Mārcī. Iūlia soror eius est. Mārcus et
 Quīntus frātrēs Iūliae sunt. Mārcus patrem et mātrem,
 frātrem et sorōrem habet. Nōmen patris est 'Iūlius',
 mātis 'Aemilia'; 'Quīntus' est nōmen frātris, 'Iūlia' so-
 5 rōris.

Mārcō ūna soror est. Iūliae duo frātrēs sunt. Nōmina
 frātrum sunt 'Mārcus' et 'Quīntus'. Patrī et mātī ūna
 filia et duo filiī sunt.

Mātī 'Aemilia' nōmen est. Quod nōmen est patrī? Eī
 10 nōmen est 'Lūcius Iūlius Balbus'. Virō Rōmānō tria
 nōmina sunt. 'Lūcius' est praenōmen, id est nōmen prī-
 mum; 'Balbus' cognōmen est. Filiīs nōmina sunt 'Mār-
 cus Iūlius Balbus' et 'Quīntus Iūlius Balbus'. 'Mārcus'

frāter -tris *m*
 soror -ōris *f*
 pater -tris *m*
 māter -tris *f*
 nōmen -inis *n*

Mārcō (*dat*) ūna soror est
 = Mārcus ūnam sorō-
 rem habet

prae-nōmen -inis *n*
 cognōmen -inis *n*

prae-nōmina Latīna:

A.	= Aulus
C.	= Gāius
D.	= Decimus
L.	= Lūcius
M.	= Mārcus
P.	= Pūblius
Q.	= Quīntus
Sex.	= Sextus
T.	= Titus

avunculus -ī m = frāter
mātris
trīstis ↔ laetus

vester -tra -trum (= tuus
et tuus)

mīles -itis m

fert = portat
fert ferunt
armātus -a -um = quī
arma fert

pugnus -ī m

et 'Quīntus' prae-nōmina sunt filiōrum. Alia prae-nōmi-
na Latīna sunt 'Aulus', 'Decimus', 'Gāius', 'Pūblius', 15
'Sextus', 'Titus'.

Aemiliae est ūnus frāter, cui 'Aemilius' nōmen est
(prae-nōmen 'Pūblius', cognōmen 'Paulus'). Frāter Ae-
miliae est avunculus liberōrum. Aemilius autem procul
ā sorōre suā abest. Itaque trīstis est Aemilia, quae frā- 20
trem suum amat.

Mārcus et Iūlia mātrem suam trīstem in hortum exīre
vident et patrem interrogant: "Cūr māter nostra trīstis
est?"

Iūlius: "Māter vestra trīstis est, quod Aemilius procul 25
ab eā abest. Aemilius avunculus vester est, id est frāter
mātris. Māter trīstis est, quod frātrem suum vidēre nōn
potest."

Mārcus: "Ubi est avunculus noster?"

Iūlius: "Avunculus vester est in Germāniā. Aemilius 30
mīles est. In Germāniā multī sunt mīlitēs Rōmānī."

Iūlia: "Quid est mīles?"

Iūlius: "Mīles est vir quī scūtum et gladium et pīlum
fert. Scūtum et gladius et pīlum sunt arma mīlitis Rō-
mānī. Mīles est vir armātus." 35

Iūlia: "Quid agunt mīlitēs Rōmānī in Germāniā?" 40

Iūlius: "Mīlitēs nostrī in Germāniā pugnant."

Iūlia: "Meī quoque frātrēs pugnant."

Iūlius: "Puerī pugnīs, nōn armīs pugnant. Mīlitēs
pugnant gladiīs, pīlīs, hastīs." 40

Mārcus: "Num Aemilius et hastam et pīlum fert?"

Iūlius: "Aemilius pīlum tantum fert, is enim pedes est, nōn eques. Eques est mīles quī ex equō pugnat; quī pedibus pugnat pedes est. Equitēs hastās, peditēs pīla
45 ferunt. Pīlum nōn tam longum est quam hasta, neque gladius peditis tam longus est quam gladius equitis. Pīlum Aemiliī sex pedēs longum est."

Mārcus: "Quam longus est gladius eius?"

Iūlius: "Duōs pedēs longus est."

50 Mārcus: "Duōs pedēs tantum? Cūr tam brevis est gladius?"

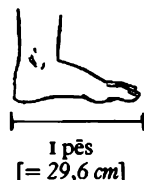
Iūlius: "Quod gladius brevis nōn tam gravis est quam gladius longus. Gladius equitis longior et gravior est quam peditis. Pedes, quī pedibus it multaue alia arma
55 fert, gladium longum et gravem ferre nōn potest; itaque gladius eius brevis et levis est — brevior et levior quam is quī ab equite fertur. Etiam gladiī quī ā Germānīs feruntur longiōrēs et graviōrēs sunt quam Rōmānōrum ac pīla eōrum longiōra et graviōra quam nostra sunt."

60 Iūlia: "Quī sunt Germānī?"

Iūlius: "Germānī sunt hominēs barbarī quī Germāniam incolunt. Germānia est magna terra nōn procul ā Galliā; Gallia autem prōvincia Rōmāna est, ut Hispānia, Syria, Aegyptus. Prōvincia est pars imperiī Rōmānī, ut
65 membrum pars corporis est; Rōma enim caput imperiī est, prōvinciae membra sunt. Germānia nōn est prōvincia Rōmāna. Flūmen Rhēnus Germāniam ā Galliā prō-

pedes -itis *m*

eques -itis *m*

brevis ↔ longus

gladius brevis nōn tam gravis est quam gladius longus
ferre (*inf*) = portāre

levis ↔ gravis

fertur feruntur
Germānī -ōrum *m pl*

ac = atque
atque ante *a, e, i, o, u, h*
ac/atque ante cēterās litterās

barbarus -a -um = nec
Rōmānus nec Graecus
incolere: terram *i.* =
in terrā habitāre

pars (< parts) partis *f*

dividere

patria -ae f: p. nostra
= terra/oppidum pa-
trum nostrorum

contrā *prp* + *acc*

pārēre/imperāre + *dat*

hostis -is *m* ↔ amicus
bellum -i *n*

op-pugnāre = pugnāre
contrā

exercitus -ūs *m*:

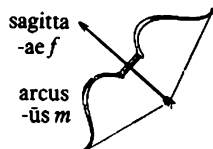
sing nōm exercitus
acc exercitum
gen exercitūs
dat exercitui
abl exercitū

dux ducis *m*
metuere = timēre

plūr nōm exercitūs
acc exercitūs
gen exercituum
dat exercitibus
abl exercitibus

Hispāni -ōrum *m pl*
Gallī -ōrum *m pl*

militāre = mīles esse

castra -ōrum *n pl* (vocā-
bulum *plūrāle tantum*)

vinciā dīvidit. Rhēnus ac Dānuvius flūmina, quae Ger-
māniam ab imperiō Rōmānō dīvidunt, finēs imperiī
nostrī sunt. Germānia est patria Germānōrum, ut Rōma 70
nostra patria est.”

Iūlia: “Cūr mīlitēs Rōmānī contrā Germānōs pug-
nant? Suntne Germānī hominēs improbī?”

Iūlius: “Mīlitēs nostrī contrā Germānōs pugnant,
quod Germānī amīcī Rōmānōrum nōn sunt nec Rōmā- 75
nīs pārent. Germānī hostēs Rōmānōrum sunt, ac bellum
est inter Germānōs et Rōmānōs. Germānī exercitum
nostrum oppugnant.”

Iūlia: “Quid est ‘exercitus’?”

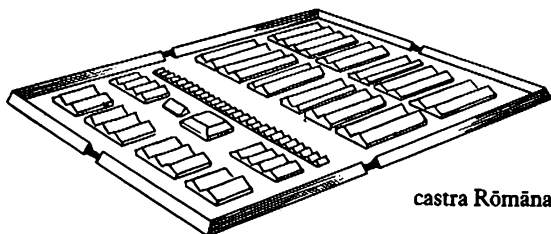
Iūlius: “Exercitus est magnus numerus mīlitum quī 80
contrā hostēs dūcitur. Quī exercitum dūcit dux exerci-
tūs est. Dux exercitui imperat, exercitus duci suō pāret,
nam dux ab exercitū metuitur.

“In Germāniā et in Britannīā sunt magnī exercitūs
Rōmānī quī contrā exercitūs hostium pugnant. Mīlitēs 85
et ducēs exercituum Rōmānōrum ab hostibus metuun-
tur. In Hispāniā et in Galliā nōn multī sunt mīlitēs
Rōmānī, nam Hispānī et Gallī, quī eās prōvinciās inco-
lunt, iam exercitibus nostrīs pārent. In exercitibus Rō-
mānīs etiam Hispānī et Gallī multī mīlitant, quī et alia 90
arma et arcūs sagittāsque ferunt.”

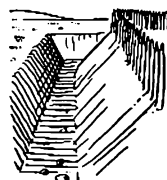
Iūlia: “Ubi habitat Aemilius?”

III

Iūlius: “Aemilius in castrīs habitat mīlle passūs ā fine
imperīi. Castra sunt mīlitum oppidum.”

castra Rōmāna

vāllum
-ī n

fossa -ae f

95 Mārcus: "Quam longus est passus?"

Iūlius: "Ūnus passus est quīnque pedēs, ergō mille passūs sunt quīnque mīlia pedum. In castrīs Aemiliū sex mīlia mīlitum habitant. Nūllae fēminae aut puerī illīc habitant, nec enim fēminae puerīque mīlitāre possunt.

100 Circum castra fossa et vāllum longum et altum est."

Mārcus: "Quam altum est vāllum castrōrum."

Iūlius: "Prope decem pedēs altum est, et duo mīlia passuum longum. Quattuor portae per vāllum in castra dūcunt. Inter duās portās est via lāta, quae castra in

105 duās partēs dīvidit; ea via centum pedēs lāta est.

"In bellō portae castrōrum clauduntur. Cum exercitus Germānōrum castra oppugnat, Rōmānī castra dēfendunt: vāllum ascendunt ac pīla in Germānōs iaciunt. Illī autem nec pīla in castra iacere possunt, quod fossa
110 nimis lāta et vāllum nimis altum est, nec vāllum ascendere, quod Rōmānī pīlis et gladiīs vāllum dēfendunt. Hostēs castra nostra expugnāre nōn possunt.

"Ecce portae aperiuntur atque equitātus noster in hostēs impetum facit. Barbarī perterritī, quī impetum equitātūs sustinēre nōn possunt, arma ad terram
115 iaciunt atque in magnās silvās fugiunt.

passus -ūs m: 1 passus
= v pedēs [1,48 m]

mīlia -ium n pl (+ gen pl):
mille (M) hominēs; duo
mīlia (MM/II) hominum
puerī = pueri et puellae

altus -a -um

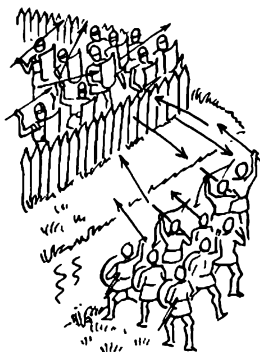
lātus -a -um

in bellō = cum bellum
est
dēfendere ↔ oppugnāre

iacere -it -iunt
in (+ acc) = contrā

ex-pugnāre
equitātus -ūs m = equi-
tum numerus (pars
exercitūs)
impetus -ūs m: impetum
facere in hostem =
hostem armīs petere,
oppugnāre
fugere -it -iunt

metus -ūs *m* = timor

impetus hostium

“Miles Rōmānus, quī hostem armātum accurrere videt, nōn ab eō fugit, sed armīs sē dēfendit. Mīlitēs Rōmānī fortēs sunt. Miles fortis hostem nōn metuit, sed sine metū impetum in hostem facit. Aemilius, avunculus vester, miles fortis est. 120

“Circum imperium Rōmānum multī sunt hostēs. Castra et oppida nostra ab hostibus oppugnantur neque expugnantur, nam mīlitēs nostrī prōvinciās ac patriam nostram ā Germānīs et ab aliīs hostibus dēfendunt.” 125

Mārcus: “Etiam Germānī suam patriam dēfendunt.”

Iūlius: “Sed patria nostra pulchrior est quam illōrum! Atque Germānī hominēs barbarī sunt.”

Mārcus: “Nōne fortēs sunt Germānī?”

Iūlius: “Fortēs sunt illī, sed Rōmānī fortiōrēs sunt, 130 nec arma Germānōrum tam bona sunt quam nostra. Scūtum eōrum nimis parvum est, pīlum nimis longum et grave; nec enim pīlum tam grave procul iacī potest. Itaque pīlum nostrum breve et leve est — brevius et levius quam pīlum Germānōrum. Mīlitēs Rōmānī bene 135 pugnant, quod pīla eōrum brevīa et levīa sunt, nōn longa et gravīa ut Germānōrum. Patria nostra bonīs armīs dēfenditur. Nūllus hostis Rōmam expugnāre potest.”

Mārcus: “Cūr Rōmānī Germāniam nōn expugnant?”

Iūlius: “Germānia nōn solum armīs dēfenditur, sed 140 etiam altīs montibus, magnīs silvīs atque lātīs et altīs flūminibus.”

GRAMMATICA LATINA

Dēclīnātiō quārta

- 145 'Exercitus' (*m*) dēclīnātur hōc modō (vidē exempla in versibus 80–89 huius capituli):

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>		
<i>Nōminātīvus</i>	exercit us	exercit ūs	-us	-ūs
<i>Accūsātīvus</i>	exercit um	exercit ūs	-um	-ūs
150 <i>Genetīvus</i>	exercit ūs	exercit uum	-ūs	-uum
<i>Datīvus</i>	exercit uī	exercit ibus	-uī	-ibus
<i>Ablātīvus</i>	exercit ū	exercit ibus	-ū	-ibus

Ut 'exercitus' dēclīnantur masculīna: arcus, passus, equitātus, impetus, metus, versus, cēt.; fēminīnum: manus.

- 155 *Adiectīvum*

[I/II] Dēclīnātiō prīma et secunda.

Mōns altus. Arbor alta. Vāllum altum.

'Alt|us -a -um' est adiectīvum prīmae et secundae dēclīnātiōnis. Masculīnum 'altus' dēclīnātur ut 'servus', fēminīnum 'alta' ut 'fēmina', neutrum 'altum' ut 'oppidum'.

	<i>Singulāris</i>			<i>Plūrālis</i>					
	Masc.	Fēm.	Neutr.	Masc.	Fēm.	Neutr.			
<i>Nōm.</i>	alt us	alt a	alt um	alt ī	alt ae	alt a	-us	-a	-um
<i>Acc.</i>	alt um	alt am	alt um	alt ōs	alt ās	alt a	-um	-am	-um
							-ī	-ae	-ī
165 <i>Gen.</i>	alt ī	alt ae	alt ī	alt ōrum	alt ārum	alt ōrum	-ō	-ae	-ō
							-ō	-ā	-ō
<i>Dat.</i>	alt ō	alt ae	alt ō	alt īs	alt īs	alt īs		-ī	-ae -a
								-ōs	-ās -a
<i>Abl.</i>	alt ō	alt ā	alt ō	alt īs	alt īs	alt īs		-ōrum	-ārum -ōrum
								-īs	-īs -īs
								-īs	-īs -īs

Hōc modō dēclīnantur haec adiectīva: albus, bonus, fessus, foedus, irātus, laetus, lātus, longus, magnus, malus, meus, novus, plēnus, prīmus, sānus, tuus, cēt.; (-er -a -rum:) pulcher, aeger, niger, ruber, noster, vester, cēt.

[III] Dēclīnātiō tertia.

Gladius brevis. Via brevis. Pīlum breve.

'Brevis -e' est adiectīvum tertiae dēclīnātiōnis. Masculīnum

- 175 et fēminīnum 'brevis' dēclīnātur ut 'ovis' (sed abl. sing. -ī), neutrum 'breve' ut 'mare'.

versus -ūs *m*: cap. XII
142 versūs habet

ad-iectīvum -ī *n* (*adi*)

altus
alta
altum

brevis
breve

dēcl. III: fēm. = masc.

-is	-e	-ēs	-ia
-em	-e	-ēs	-ia
-is	-is	-ium	-ium
-ī	-ī	-ibus	-ibus
-ī	-ī	-ibus	-ibus

	<i>Singulāris</i>		<i>Plūrālis</i>		
	<i>Masc./Fēm.</i>	<i>Neutr.</i>	<i>Masc./Fēm.</i>	<i>Neutr.</i>	
<i>Nōm.</i>	brev is	brev e	brev ēs	brev ia	180
<i>Acc.</i>	brev em	brev e	brev ēs	brev ia	
<i>Gen.</i>	brev is	brev is	brev ium	brev ium	
<i>Dat.</i>	brev ī	brev ī	brev ibus	brev ibus	
<i>Abl.</i>	brev ī	brev ī	brev ibus	brev ibus	

Hōc modō dēclīnantur haec adiectīva: brevis, fortis, gravis, levis, tenuis, trīstis, cēt. 185

Exempla:

Pedes fortis Rōmānus gladium brevem et levem, scūtum magnum et grave fert; eques hastam fert longam et gravem. Peditī fortī Rōmānō est gladius brevis et levis, scūtum magnum et grave; equitī hasta longa et gravis est. Pedes gladiō 190 brevī et levī, scūtō magnō et gravī armātus est; eques hastā longā et gravī pugnat.

Peditēs fortēs Rōmānī gladiōs brevēs et levēs, scūta magna et gravia ferunt; equitēs hastās ferunt longās et gravēs. Peditibus fortibus Rōmānīs sunt gladii brevēs et levēs, scūta magna 195 et gravia; equitibus hastae longae et gravēs sunt. Peditēs gladiis brevibus et levibus, scūtīs magnīs et gravibus armātī sunt; equitēs hastīs longīs et gravibus pugnant.

comparātīvus (comp)

Comparātīvus

Hic mūrus altior est quam ille. 200

Hoc vāllum altius est quam illud.

‘Altior -ius’ comparātīvus est. Comparātīvus est adiectivum dēclīnātiōnis tertiāe:

-ior	-ius
-iorem	-ius
-ioris	-ioris
-iōrī	-iōrī
-iōre	-iōre
-iōrēs	-iōra
-iōrēs	-iōra
-iōrum	-iōrum
-iōribus	-iōribus
-iōribus	-iōribus

	<i>Singulāris:</i>		<i>Plūrālis:</i>		
	<i>Masc./Fēm.</i>	<i>Neutr.</i>	<i>Masc./Fēm.</i>	<i>Neutr.</i>	
<i>Nōm.</i>	altior	altius	altiōr ēs	altiōr a	205
<i>Acc.</i>	altiōr em	altius	altiōr ēs	altiōr a	
<i>Gen.</i>	altiōr is	altiōr is	altiōr um	altiōr um	
<i>Dat.</i>	altiōr ī	altiōr ī	altiōr ibus	altiōr ibus	
<i>Abl.</i>	altiōr e	altiōr e	altiōr ibus	altiōr ibus	

Exempla: brevior, fortior, gravior, levior, longior, pulchrior.

Gladius equitis longior et gravior est quam peditis. Eques gladium longiorem et graviorem fert quam pedes. Eques gladiō longiore et graviore pugnat.

215 diō longiore et graviore pugnat.

Gladii equitum longiores et graves sunt quam peditum. Equites gladiis longioribus et gravioribus pugnant.

Pilum brevius et levius est quam hasta. Pila breviora et leviora sunt quam hastae.

220 Delia ancilla pulchrior est quam Syra. Lēander, qui ancillae pulchrioris amicus est, ancillae pulchriori rosam dat. Quid pulchrius est quam rosa?

Militēs Rōmānī fortiōrēs sunt quam hostēs. Dux Rōmānus militibus fortiōribus imperat quam dux hostium. Ille dux militum fortiōrum est.

225 litum fortiōrum est.

PENSVM A

Pilum ē man- iacitur, sagitta ex arc-. In exercit- Rōmānīs multī Gallī militānt, quī arc- ferunt. Equitāt- sine met- impet- in hostēs facit, neque hostēs impet- equitāt- sustinēre possunt. Mille pass- sunt quīnque milia pedum. Via Latīna CL [150: centum quīnquāgintā] milia pass- long- est.

Rāmus tenu- puerum crass- sustinēre nōn potest, nam puer crass- grav- est. Ūnum mālum grav- nōn est, nec duo mālā grav- sunt, sed saccus plēn- mālōrum grav- est. Lēander saccum magn- et grav- portat. In saccō grav- sunt mālā. Servī saccōs grav- portant. In saccīs grav- sunt mālā et pira.

Saccus Lēandrī grav- est quam Syrī, nam mālā grav- sunt quam pira. Via Appia long- est quam via Latīna. Via Appia et via Aurēlia long- sunt quam via Latīna. Quīntus crass- est quam Mārcus. Lēander saccum grav- quam Syrus portat. In saccō grav- mālā sunt.

Hoc pilum long- et grav- est quam illud. Haec pila long- et grav- sunt quam illa.

Vocābula nova:

frāter
soror
nōmen
praenōmen
cognōmen
avunculus
miles
scūtum
gladius
pilum
arma
arcus
sagitta
pugnus
hasta
pedes
eques
pars
fīnis
patria
hostis
bellum
exercitus
dux
castra
passus
fossa
vāllum